

Politică naționalistă
și etnicitate cotidiană
într-un oraș transilvănean



Politică naționalistă
și etnicitate cotidiană
într-un oraș transilvănean



Rogers Brubaker

Margit Feischmidt Jon Fox Liana Grancea

Cuvânt înainte de Marius Lazăr



EDITURA
INSTITUTULUI PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE



KRITERION

CLUJ-NAPOCA
2010

Titlu: *Politică naționalistă și etnicitate cotidiană într-un oraș transilvănean*

Autori: Rogers Brubaker, Margit Feischmidt, Jon Fox, Liana Grancea

Cuvânt înainte: Marius Lazăr

Traducere: Andreea Lazăr

Traducere după ediția:

Rogers Brubaker–Margit Feischmidt–Jon Fox–Liana Grancea:

Nationalist Politics and Everyday Ethnicity in a Transylvanian Town.

Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2006.

Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Editura Kriterion

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Politică naționalistă și etnicitate cotidiană într-un oraș

transilvănean / Rogers Brubaker, Margit Feischmidt,

Jon Fox, Liana Grancea. - Cluj-Napoca : Editura

Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților

Naționale : Kriterion,

2010

Bibliogr.

ISBN 978-606-92512-5-6

ISBN 978-973-26-1015-2

I. Brubaker, Rogers

II. Feischmidt, Margit

III. Fox, Jon

IV. Grancea, Liana

323.1(498.4)

Coordonator: Horváth István, Jakab Albert Zsolt

Corectură: Anca Lucia Sârbu

Design: Könczey Elemér

Tehnoredactare: Sütő Ferenc

Tipar: IDEA, Cluj

© Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Opiniile exprimate în textul de față aparțin autorilor și ele nu reflectă în mod obligatoriu punctul de vedere al ISPMN și al Guvernului României.

Prietenilor noștri din Cluj



CUPRINS



<i>Lista ilustrațiilor</i>	xi
<i>Privind departe, de aproape (un Cuvânt înainte) de Marius Lazăr</i>	xiii
<i>Prefață de Rogers Brubaker</i>	xxv
<i>Mulțumiri</i>	xxxii
<i>Notă despre nume, transcrieri și citate</i>	xxxiii
<i>Lista abrevierilor</i>	xxxv
Introducere	1
PARTEA ÎNTÂI: <i>Politica naționalistă, trecut și prezent</i>	23
CAPITOLUL 1	
Problema națională în Europa Centrală și de Est	29
<i>Imperiu și națiune</i>	32
<i>Revendicări istorice și etnoculturale în teritoriile habsburgice</i>	36
<i>Amestecul etnic și conflictul național</i>	40
<i>Revendicări și contrarevendicări naționaliste</i>	42
<i>Transformarea problemei naționale</i>	46
CAPITOLUL 2	
Transilvania, zonă de frontieră etnică	61
<i>Cele trei Nationes</i>	62
<i>1848: Apariția naționalismului modern</i>	66
<i>Ungaria dualistă ca stat naționalizator</i>	68
<i>Reversul naționalizării</i>	74
<i>Războiul și schimbarea de regim</i>	82
<i>Revenirea la „națiune”</i>	89

CAPITOLUL 3	
De la Kolozsvár la Cluj-Napoca	97
<i>Kolozsvár în Ungaria naționalizatoare</i>	99
<i>De la Kolozsvár la Cluj</i>	106
<i>Din nou în Ungaria</i>	111
<i>Tranziția către regimul comunist</i>	115
<i>Românizarea Clujului</i>	119
CAPITOLUL 4	
Clujul de după Ceaușescu	129
<i>Reparația disputei etnopolitice</i>	132
<i>Conflictul declanșat de separarea școlilor</i>	
<i>la Cluj și Târgu Mureș</i>	137
<i>Gheorghe Funar și naționalizarea spațiului public</i>	147
<i>Reproducerea etnicității: o universitate maghiară la Cluj?</i>	157
<i>Numărarea și categorizarea</i>	162
<i>Concluzii</i>	173
PARTEA A DOUA: <i>Etnicitatea cotidiană</i>	177
CAPITOLUL 5	
Portrete	185
<i>Mari și familia</i>	185
<i>Emilia</i>	188
<i>Karcsi și Ági</i>	190
<i>Ana</i>	194
<i>Zsolt și Kati</i>	196
<i>Claudiu și Lucian</i>	200
CAPITOLUL 6	
Preocupările	205
<i>Asigurarea traiului zilnic</i>	206
<i>Strategii cotidiene de a face față dificultăților</i>	211
<i>Un trai mai bun</i>	216
<i>Explicarea succesului</i>	220
<i>Concluzii</i>	221

CAPITOLUL 7	
Categoriile	223
<i>Asimetrii</i>	227
<i>Indicii</i>	233
<i>Utilizarea categoriilor</i>	241
<i>Categorii etnice și regionale</i>	249
<i>Concluzii</i>	255
CAPITOLUL 8	
Limbile	257
<i>Interacțiunea cu necunoscuți</i>	261
<i>Conversația privată în spațiul public</i>	265
<i>Selectarea limbii în anturajele mixte</i>	269
<i>Transferul lingvistic în contexte intraetnice</i>	277
<i>Concluzii</i>	281
CAPITOLUL 9	
Instituțiile	285
<i>Școlile</i>	290
<i>Bisericile</i>	298
<i>Locurile de muncă</i>	304
<i>Asociațiile</i>	308
<i>Mass-media</i>	311
<i>Concluzii</i>	316
CAPITOLUL 10	
Amestecuri	323
<i>Disensiunea și conflictul</i>	325
<i>Evitarea</i>	329
<i>Gluma și tachinarea</i>	331
<i>Alegerile</i>	333
<i>Concluzii</i>	337
CAPITOLUL 11	
Migrații	339
„Aici nu se mai poate”	339
<i>Cetățenia stigmatizată</i>	344
<i>Patria-mamă ambivalentă</i>	350

CAPITOLUL 12	
Politica	357
<i>Funar</i>	363
UDMR	368
<i>Autonomia</i>	371
<i>Legea statutului</i>	375
Concluzii	381
Epilog	389
ANEXA A	
Un exemplu de urgență interacțională a naționalismului	399
ANEXA B	
Notă despre date	405
<i>Bibliografie</i>	413
<i>Index</i>	454

LISTA ILUSTRĂȚIILOR



ILUSTRĂȚII COLOR

1. Consulatul Ungariei din Piața Unirii
2. Piața Unirii cu fanioane, catarge de steag și bănci tricolore
3. Clujul tricolor
4. Procesiunea comemorativă maghiară
5. Indicatoare tricolore
6. Culorile naționale maghiare
7. Fluturaș de mobilizare a maghiarilor pentru recensământul din 2002
8. Copertele hărții „românești” și „maghiare” a orașului
9. Scene din piață
10. Ziua națională a României

ILUSTRĂȚII ALB-NEGRU

11. Piața Unirii și Piața Avram Iancu văzute din avion
12. Montarea și dezvelirea plăcii de pe statuia lui Matia Corvinul, 1992
13. Statuia lui Avram Iancu și Catedrala Ortodoxă
14. Evocarea trecutului roman
15. Disputa plăcilor
16. Turiști și nuntași fotografiindu-se în fața monumentelor naționale
17. Biserică neterminată
18. Perspective panoramice asupra centrului orașului și asupra unui cartier periferic
19. Clujul industrial
20. Cartierele de blocuri
21. Micul comerț
22. Afize publicitare cu oferte de migrație
23. Graffiti electoral cu Vlad Țepeș

HĂRȚI

- Harta 1. Centrul Clujului
- Harta 2. Europa Centrală și de Est la 1815
- Harta 3. Europa Centrală și de Est la 1910
- Harta 4. Europa Centrală și de Est la 1930
- Harta 5. Ungaria și România în secolul douăzeci
- Harta 6. Transilvania în România secolului douăzeci
- Harta 7. Clujul anilor '90

TABELE ȘI GRAFICE

- Tabelul 2.1. Populația Transilvaniei după identificarea etnică, 1900–2002
- Tabelul 3.1. Populația Clujului după identificarea etnică, 1880–2002
- Tabelul 3.2. Populația Clujului după afilierea religioasă, 1880–2002
- Figura 3.3. Creșterea populației Clujului, 1880–2002
- Tabelul 4.1. Populația din Târgu Mureș și Oradea după identificarea etnică, 1910–2002

Fotografii: Jon Fox: 1a–b, 2a–f, 3a–1, 4a, 5a–c, 6a–b, 9a–d, 10, 13b, 14a–c, 15a–b, 16a, 16d, 18a–b, 19a, 19c–d, 20a–d, 21b, 22a–c, 23; Rogers Brubaker: 9e; Adrian Dohotaru: 11a–b; Valentin Grancea: 19b, 21a; Iván D. Rohony: 12a–d, 13a; Sanda Tomulețiu: 4b–c.